

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 20-05-2020 r.

Adam Bodnar

III.7044.42.2020.LN

**Pani
Marlena Małąg
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki społecznej**

Szanowna Pani Minister,

na podstawie art. 15x ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 374 ze zm., dalej jako ustawa) w przypadku ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii pracodawca może, na czas oznaczony nie dłuższy niż do czasu odwołania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii: 1) zmienić system lub rozkład czasu pracy pracowników w sposób niezbędny dla zapewnienia ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa lub stacji; 2) polecić pracownikom świadczenie pracy w godzinach nadliczbowych w zakresie i wymiarze niezbędnym dla zapewnienia ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa lub stacji; 3) zobowiązać pracownika do pozostawania poza normalnymi godzinami pracy w gotowości do wykonywania pracy w zakładzie pracy lub w innym miejscu wyznaczonym przez pracodawcę, przepisu art. 151⁵ § 2 zdanie drugie Kodeksu pracy nie stosuje się; 4) polecić pracownikowi realizowanie prawa do odpoczynku w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę.

Powyższy przepis znajdować może zastosowanie nie tylko w stosunku do pracodawców zatrudniających pracowników w przedsiębiorstwie prowadzącym działalność polegającą na zapewnieniu funkcjonowania m.in. systemów i obiektów infrastruktury

krytycznej w rozumieniu art. 3 pkt 2 ustawy z 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 1398) oraz w przedsiębiorstwach wspierających ich funkcjonowanie, ale także u przedsiębiorcy, w stosunku do którego wydano polecenie, o którym mowa w art. 11 ust. 2 ustawy, a także u przedsiębiorcy prowadzącego działalność w sektorze rolno-spożywczym związaną z wytwarzaniem lub dostarczaniem żywności.

Nie może budzić wątpliwości, że regulacja zawarta w art. 15x ustawy stwarza podstawy do ograniczania prawa pracownika do wypoczynku Konstytucyjnie takie ograniczenie jest dopuszczalne tylko w stanie klęski żywiołowej. Prawo do wypoczynku wynika z art. 66 ust. 2 Konstytucji. W przepisie tym nie ma wprawdzie określenia „prawo do wypoczynku”, ale wskazuje się jednak na elementy składowe tego prawa, którymi są prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy oraz prawo do corocznego płatnego urlopu wypoczynkowego. W tym samym ustępie jest zobowiązanie dla ustawodawcy do określenia maksymalnych norm czasu pracy, gdyż mają one fundamentalne znaczenie dla treści prawa do wypoczynku. W Konstytucji używa się natomiast wprost określenia „prawo do wypoczynku” w odniesieniu do treści art. 66 ust. 2 konstytucji w art. 233 ust. 3. Zgodnie z tym przepisem ustawa określająca zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w stanie klęski żywiołowej może ograniczać wolności i prawa określone w art. 22 (wolność działalności gospodarczej), art. 41 ust. 1, 3 i 5 (wolność osobista), art. 50 (nienaruszalność mieszkania), art. 52 ust. 1 (wolność poruszania się i pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej), art. 59 ust. 3 (prawo do strajku), art. 64 (prawo własności), art. 65 ust. 1 (wolność pracy), art. 66 ust. 1 (prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy) oraz art. 66 ust. 2 (prawo do wypoczynku).

Postanowienie art. 66 ust. 2 Konstytucji należy rozumieć jako rozwinięcie sformułowanej w art. 24 Konstytucji zasady, w myśl której praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej. W świetle art. 24 zdanie drugie Konstytucji państwo jest zobowiązane do sprawowania nadzoru nad warunkami wykonywania pracy. Ma to szczególne znaczenie w sytuacji uregulowanej w art. 15x ustawy, zwiększającej w znaczący sposób kompetencje pracodawcy wobec pracowników w zakresie świadczenia pracy w godzinach nadliczbowych oraz zobowiązania pracownika do pozostawania poza normalnymi godzinami pracy w gotowości do wykonywania pracy w zakładzie pracy lub w innym miejscu wyznaczonym przez pracodawcę.

Nadzór i kontrolę przestrzegania prawa pracy sprawuje w Polsce Państwowa Inspekcja Pracy. Z tego względu Rzecznik wystąpił do Głównego Inspektora Pracy z wnioskiem o podjęcie stosownych działań wobec pracodawców stosujących regulacje przewidziane w art. 15x ustawy.

Jednak w związku z wejściem w życie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 433, ze zm.), zmianie uległy zasady określające przeprowadzanie czynności kontrolnych przez inspektorów pracy. W celu zapobiegania zakażeniom wirusem SARS-CoV-2, począwszy od dnia 16 marca 2020 r., ograniczono czynności kontrolne inspektorów pracy do przypadków bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia pracowników oraz badania śmiertelnych, ciężkich i zbiorowych wypadków przy pracy. Oznacza to w praktyce, że czynności kontrolne we wskazanych powyżej podmiotach mogą zostać podjęte po przywróceniu uprzednich zasad prowadzenia kontroli.

Powstała zatem trudna do zaakceptowania ze względów konstytucyjnych sytuacja braku możliwości sprawowania przez państwo nadzoru nad warunkami wykonywania pracy za pośrednictwem Państwowej Inspekcji Pracy w okresie od ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii do czasu odwołania jednego z tych stanów.

Jednocześnie trzeba wskazać, że powyższa sytuacja dotyczy również pracodawców, którym ustawodawca przyznał na czas oznaczony nie dłuższy niż do czasu odwołania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii rozszerzone kompetencje w zakresie zlecenia pracy w godzinach nadliczbowych oraz pozostawania w gotowości do wykonywania pracy w zakładzie pracy lub w innym miejscu wyznaczonym przez pracodawcę, a nawet realizowania prawa do odpoczynku w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę.

Dodatkowo trzeba nadmienić, że ustawodawca nie uregulował w ustawie trybu wprowadzania przez pracodawców takich ograniczeń, zasad współdziałania ze związkami zawodowymi lub przedstawicielami załogi w tym zakresie, a także metody rekompensowania pracownikom zwiększonego wymiaru świadczonej pracy. Można tu byłoby zatem mówić o naruszeniu istoty prawa wynikającego z art. 66 ust. 2 Konstytucji.

Biorąc powyższe pod uwagę na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627) uprzejmie proszę Panią Minister

o przedstawienia stanowiska w kwestii podniesionych zarzutów, a w szczególności możliwości realizowania spoczywającego na państwie konstytucyjnego obowiązku nadzoru nad warunkami wykonywania pracy w warunkach ogłoszenia stanu epidemii, w tym w szczególności pracy wykonywanej na zasadach określonych w art. 15x ustawy.

Z poważaniem

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/